

1. Загальна педагогіка. Історія педагогіки

Коваленко О. В.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри образотворчого мистецтва,

музикознавства та культурології

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

СУЧАСНІ ВИМОГИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОГО СУПРОВОДУ (ГІДІВ-ЕКСКУРСОВОДІВ) В УКРАЇНІ

Гід-екскурсовод – це той, хто супроводжує туристів і показує їм різноманітні туристичні об'єкти, пам'ятки країни, міста тощо. Гід в перекладі з французької «guide» – провідник в подорож, ватажок [1, с. 14]. Професія підходить всім тим, хто цікавиться історією, психологією, світовою художньою культурою, мистецтвом та архітектурою, краєзнавством тощо.

На сьогодні, незважаючи на існуючі державні стандарти профільної підготовки та розроблену законодавчу базу, яка регулює діяльність фахівців туристичного супроводу (гідів-екскурсоводів), ситуація з їх підготовкою розцінюється абсолютно неоднозначно.

По-перше, деякі фахівці вважають, що спеціальна підготовка гідів-екскурсовода не потрібна. Адже навіть в Державному довіднику кваліфікаційних характеристик професій зазначено, що для проведення екскурсії досить профільного навчання на виробництві. На багатьох маршрутах майже всіх міст України успішно працюють (навіть не прослухавши курсу) знавці, які люблять і відмінно знають свій регіон, його історію, традиції та звичаї. По-друге, вже інші фахівці вважають, що кожен екскурсовод зобов'язаний пройти відповідне навчання. Це дасть можливість легалізувати свою діяльність як приватне підприємництво і в майбутньому розраховувати на пристойну пенсію. До того ж, екскурсія повинна нести величезне пізнавальне

значення, і, як і будь-якому педагогу, екскурсоводу не обійтися без освіти, прослуховування спецкурсів і постійного підвищення кваліфікації.

Ще у другій половині ХХ сторіччя рівень екскурсійних послуг був досить високий. Так само, як і система підготовки кадрів. В кінці 1980-х в Україні діяло майже 4500 офіційно затверджених екскурсійних маршрутів. А на курсах підвищення кваліфікації працівників туристсько-екскурсійних організацій постійно навчалися і підвищували кваліфікацію фахівці туристичного супроводу (гіди-екскурсоводи) з усієї України і не тільки.

Після 1991 року ситуація кардинально змінилася. Через кризу в туристичній сфері, ринок туризму цілком і повністю переорієнтувався на організацію закордонних поїздок, професія гіда-екскурсовода стала непотрібною і незатребуваною.

На щастя, сьогодні вітчизняний туризм відроджується досить швидкими темпами: знаходиться маса бажаючих відвідати різні куточки нашої країни, та й багато іноземних гостей не проти познайомитися з пам'ятками історії та культури, природними заповідниками України. І хоча до розкрученої популярності визнаних світом пам'яток нам ще далеко, екскурсійні послуги знову в ціні.

В Україні, а найбільше в великих містах, знову відроджуються курси підготовки і підвищення кваліфікації екскурсійних кадрів. Більшість курсів розраховано на 3-4 місяці, а заняття проходять 2-3 рази на тиждень у вечірній час, всі курси проводяться на платній основі. На деякі вступити можна, лише маючи вищу або незакінчену вищу освіту, тобто будучи студентом ЗВО. А є пропозиції для вступу і тих, хто має середньо-спеціальну освіту, так як Державний класифікатор професій відносить гіда-екскурсовода до робочої спеціальності, не вимагаючи вищої освіти.

Щоб стати професійним гідом-екскурсоводом, знадобиться серйозний багаж знань та вмінь, тому підготовка на курсах включає чимало предметів, основними з яких є «методика і практика екскурсійної діяльності». Велика увага приділяється історії та краєзнавству, а також вивчення всіх нормативних

документів, що використовуються в роботі екскурсовода або туристичної фірми, що надає екскурсійні послуги. На основі Міждержавного стандарту «Туристично-екскурсійне обслуговування» [2] фахівцями були розроблені рекомендації щодо розробки методичної документації на кожен тему екскурсії таких як: технологічна карта, контрольний текст, схема маршруту та «портфель» екскурсовода. Дані рекомендації застосовуються при розробці будь-якої екскурсії.

На будь-яких курсах підготовки фахівців туристичного супроводу (гідів-екскурсоводів), велика роль відводиться практичним заняттям. Спочатку викладачі курсів проводять показову екскурсію з методичними акцентами і коментарями. А потім вже самі слухачі самостійно готують фрагменти екскурсій, ретельно відпрацьовуючи їх в аудиторіях, а потім і на реальних маршрутах. В процесі навчання розробляються тематичні екскурсії, а після закінчення навчання складається іспит з теоретичної частини курсу і «захищаються» підготовлені екскурсії на реальних маршрутах. Випускникам курсів видаються свідоцтва державного зразка та сертифікати з присвоєнням кваліфікації «гід-екскурсовод».

Існують ще деякі нюанси при підготовці гідів-екскурсоводів, а саме розвиток навичок спілкування та культури мовлення. Гід-екскурсовод повинен бути і психологом, і педагогом, адже, досить часто йому доводиться працювати не тільки зі згуртованим колективом, а й з абсолютно різноплановою аудиторією. В таких випадках стане в нагоді і вміння володіти жестами, і ораторська майстерність, і вміння врегульовувати будь-які конфліктні ситуації.

Навчити всім тонкощам даної професії – це досить нелегка справа, тому майже на всіх існуючих курсах підготовки фахівців туристичного супроводу (гідів-екскурсоводів) заняття проводять викладачі-фахівці, які пройшли спеціальну підготовку і мають чималий досвід проведення екскурсій та супроводу на реальних туристичних маршрутах. До викладацької діяльності також залучаються кращі в своїх регіонах екскурсоводи.

Стати гідом-екскурсоводом, просто прочитавши підручник, дуже складно, так як існує дуже багато нюансів даної професії дізнатися про які можна тільки з вуст професійного педагога. Багато навичок приходять лише з досвідом, адже навіть кандидат історичних наук, який досконало знає історію свого регіону й України, без володіння методикою розробки та проведення екскурсії ніколи не зможе стати гарним гідом-екскурсоводом.

Дана професія вимагає безперервного навчання і самовдосконалення. Читання літератури, вивчення архівних матеріалів, доповнення екскурсійних текстів новими фактами і ілюстративним матеріалом повинні стати невід'ємною умовою професійного зростання кожного фахівця туристичного супроводу.

Список використаних джерел

1. Емельянов Б. В. Экскурсоведение : учебник. Москва : Просвещение, 2008. 216 с.
2. Міждержавний стандарт ГОСТ 28681.2-95 «Загальні вимоги до туристично-екскурсійного обслуговування». URL: <https://studfile.net/preview/5721536/page:8/> (дата звернення: 15.11.2019).